

OKTATÁSI MINISZTERIUM

A SZAKMUNKÁSKÉPZŐ ISKOLÁK
NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI TERVE

TÖRTÉNELEM
ÉS TÁRSADALMI ISMERETEK

I–III. osztály

H
Z-1
(1,77)1-3

TANKÖNYVKIADÓ

UTASÍTÁSA

a szakmunkásképző iskolák közismereti tanterveinek jóváhagyásáról és bevezetéséről.

A Minisztertanács felhatalmazása alapján az alábbiakat rendelem el:

1. Az 1/1975 (I. 21.) MüM számú rendelettel bevezetett egységes (tagozat nélküli) szakmunkásképzés közismereti tantárgyainak oktató-nevelő munkáját az egyidejűleg jóváhagyott „A szakmunkásképző iskolai nevelés és oktatás terve” szerint kell végezni.

2. E dokumentum készíti a. oktató-nevelő munka alapjait a 2/1975. (III. 1.) EüM számú minis. id. létrehozott egészségügyi szakiskolákban is.

3. A szakmunkásképzés és oktatás tervét, az 1977/78. tanévben az első osztályban a tanévben pedig fokozatosan a következő magasabb osztályokba is bevezetni.

4. A szakmunkásképző iskolák nevelés és oktatás terve külön kiadványként jelenik meg, azt az érdekeltek számára az Oktatási Minisztérium közvetlenül juttatja el.

5. Ez az utasítás a közzététele napján lép hatályba. Az új dokumentumok bevezetésével egyidejűleg a 107/1975. (MK 6.) OM számú utasítással bevezetett közismereti tantervek fokozatosan hatályukat veszítik.

Georg-Eckert-Institut BS78

1 101 380 X

Dr. János Pesti (Zusammenstellung)

Erziehungs und Unterrichtsplan in der Schule
der Facharbeiterausbildung

Geschichtliche und Gesellschaftliche Kenntnisse

1-3. Klasse

Budapest: Lehrbuchverlag 1977

TANKÖNYV-ÉRTÉKELÉS ÉS FELMÉRÉS A TANKÖNYV-
HASZNÁLAT-ÉRTÉKELÉS ÉS A TANKÖNYV-ÉRTÉKELÉS ÉRTÉKELÉS ÉRTÉKELÉS ÉRTÉKELÉS

TÖRTÉNELEM ÉS TÁRSADALMI ISMERETEK

I–III. osztály

Szerkesztette: dr. Pesti János

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

8614322

TANKÖNYVKIADÓ, BUDAPEST

KÉSZÜLT AZ ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI INTÉZETBEN
Bevezetését az oktatási miniszter 105/1977. (MK 8.) OM sz. utasításában elrendelte

Felelős szerkesztő:
DR. SZABOLCS OTTÓ

2-1(1,77)^H1-3

78-5377 Sylvester J. Nyomda Szombathely
Felelős vezető: Hanuszsek Béla igazgató

Cél és feladatok

A szakmunkásképző iskolák történelemtanításának alapvető célja a 14–17 éves szakmunkásfiatalok életkörülményeihez és eljövendő hivatásához igazodó, arra felkészítő *társadalom- és történelemszemlélet* kialakítása. Alapvető a szocializmus, kommunizmus – gazdasági, társadalmi, politikai, kulturális fejlődésén alapuló – győzelmének megértése, a dialektikus gondolkodás és a marxista–leninista világnézet alapjainak formálása, hozzájárulás a cselekvő, alkotó, művelt munkáseletmód fejlesztéséhez.

A társadalmi mozgásfolyamat tematikusan válogatott és rendezett, domináns tényeken alapuló csomópontjainak elemzésével, az általános iskolában szerzett ismeretekre is támaszkodva, de fejlettebb értelmi fokon, attól eltérő körülmények, gazdagabb tapasztalatok birtokában, valamennyi tantárggyal együtt, valamennyi jelenség történetiségében való látása szempontjából integráló szerepet vállalva juttassuk el a tanulókat a legfontosabb történelmi-társadalmi *összefüggések* felismeréséhez.

Erősítsük meggyőződésüket az emberi haladásban, a népek barátságában, a dolgozó tömegek testvériségében és egymásrautaltságában.

Mutassuk meg a termelőmunka jelentőségét az emberi, társadalmi életre általában és a társadalmi haladásra gyakorolt hatását különösen; ismertessük fel és tanítsuk meg értékelni a *néptömegek* s a *dolgozó osztályok* történelemformáló szerepét, a kiemelkedő személyiségek jelentőségét, a *munkásosztály* történelmi hivatásának látását és becslését.

Járuljunk hozzá a szocialista átalakulás igenléséhez, az emberiség és a magyar nép szocialista-kommunista jövőjébe vetett bizalom erősödéséhez.

Neveljük növendékeinket a *haladó hagyományok* tiszteletére, *más népek* tudásának, tehetségének, barátságának méltánylására, az egyenrangú együttműködés a proletár internacionalizmuson alapuló lehetőségének és szükségességének megértésére.

Teremtsünk módot a *felszabadító mozgalmak, a forradalmi hagyományok* s főleg a *munkásmozgalom történetének* hangsúlyos, kiemelt szerepeltetésére, hogy ezzel is segítsük tanítványaink *munkásöntudatának* kialakítását, saját helyük és helyzetük értését, emberi, társadalmi és politikai hivatásuk tudatos vállalását és beteljesítését.

A tananyagban az eddiginél nagyobb teret kapnak a *társadalmi, állampolgári* anyagrészek. Ezek a történelemmel *integráltan*, egy időszakra vonatkozó összetevőiben, keresztmetszetében mutatják be a társadalmi valóságot. A társadalmi ismeretek tanításának az a sajátos funkciója, hogy sokágú összetevőiben megértessék rendszerünk, eszméink lényeges vonásait; az állampolgári jogok gyakorlására, a kötelességek teljesítésére és közéleti aktivitásra *neveljenek*, hozzájárulva a cselekvő, politizáló, öntudatos *munkásmagatartás* kialakulásához. Eközben kell megérteni a tágabb társadalmi közösségek, a haza, a munkásosztály, a „nagyvilág” és a szűkebb környezet, a baráti kör, a család, a munkahelyi és az egyéb közösségek viszonyrendszerét, egymásra épülését, s el kell fogadtatni az ebből következő erkölcsi, magatartásbeli követelményeket, egyszerű, gyakorlati, a tanulókhöz közelálló példák megbeszélésével, elemzésével.

I. osztály

(Heti 1, évi 33 óra)

TANANYAG

Törzsanyag

Kiegészítő anyag

Az ősközösségi és a rabszolgartató társadalom

A munka szerepe az emberré válás folyamatában. A termelőeszközök fejlődése. A magántulajdon és a vagyoni különbségek kialakulása. Az emberek a munkához, a termelt javakhoz és egymáshoz való viszonya.

Az ősközösségi társadalom anyagi és szellemi kultúrájának legfőbb vonásai.

Az első osztálytársadalmak alapvető osztályainak kialakulása és az osztályok harca.

Az állam létrejötte.

A görög rabszolgatartó társadalom.

A római rabszolgatartó társadalom.

A feudális társadalom kialakulása és fejlődése Európában

A feudális gazdasági-társadalmi viszonyok kialakulása. A jobbágság helyzete és terhei. Alapvető társadalmi osztályok a korai feudalizmusban.

A feudális termelőerők fejlődése. Az áruterelés és a pénzgazdálkodás kialakulása. Az ipar és a mezőgazdaság szétválása. A fejlődés hatása a jobbágság helyzetére. A városok kialakulása és élete.

A parasztság osztályharca.

Az egyház szerepe a feudalizmusban.

A feudalizmus kora Magyarországon, 896–1526

A honfoglalás. Géza és I. István államszervező munkája és történelmi jelentősége.

A feudális rendszer válsága, a feudális állam és társadalom megszilárdulása.

A gazdasági és társadalmi helyzet a XII–XIII. században. A királyi

Részletek Hammurábi törvényéből.

A kereszténység kialakulása és elterjedése.

A rabszolgatartó társadalom kultúrája. (Példák a görög és római kulturális életből.)

A természeti gazdálkodás.

A céhes ipar és a középkori kereskedelem.

A középkori műveltség.

A magyarság eredete és útja az őshazától a honfoglalásig.

Az egyház szerepe.

I. László törvényei.

Hogyan éltek elődeink az Árpád-házi királyok korában?

hatalom hanyatlása. Az aranybulla kiadása. Feudális széttagoltság Magyarországon.

A feudális rendszer és állam újjászervezése. Az árutermelés és a pénzgazdálkodás kialakulása.

Török támadások hazánk ellen. A magyar nép törökellenes harcai Hunyadi János vezetésével.

Mátyás trónra lépése és politikája. Kísérlet a központi hatalom megszervezésére.

Az 1514. évi parasztháború és Mohács.

A feudalizmus bomlása és a tőkés gazdálkodás kialakulása

A nagy földrajzi felfedezések okai és lefolyása. A felfedezések hatása, a gyarmatosítás megindulása.

A tőkés gazdálkodás kezdete. A világpiaç kialakulása. Az első manufaktúrák. Az eredeti tőkefelhalmozás.

Nyugat-Európa a polgári forradalmak küszöbén.

Magyarország a késői feudalizmus korában

A három részre szakadt ország és az egyes részek helyzete.

Erdély a Habsburg-ellenes harcok élén (Bocskai, Bethlen, I. Rákóczi György).

A tatárjárás és az ország újjáépítése.

Részletek a magyarországi céhszabályokból.

A török előnyomulása a Balkánon.

Humanizmus és reneszánsz, tudományok és művészetek Magyarországon Mátyás uralkodása idején.

Hazánk helyzete Mohács előtt. Az urak bosszúja.

Részletek a földrajzi felfedezések történetéből.

„Véres törvények”

A reformáció és ellenreformáció. A technika és a tudományok fejlődése.

Végvári harcok a török ellen.

Részletek Bocskai hajdútelepítési kiváltságleveléből.

A Habsburgok abszolútista törekvései. Zrínyi Miklós harca a törökök és a Habsburgok ellen. A török kiűzése.

A Rákóczi-szabadságharc.

A kuruc mozgalmak kibontakozása.

Részletek II. Rákóczi Ferenc emlékirataiból.

Követelmények

Kronológia

i. e. I. évezred	A görög törzsek vándorlása
i. e. V. évszázad	Athén virágkora
i. e. I. évezred	Róma kialakulása
476	A nyugatrómai birodalom bukása
V–XI. század	A korai feudalizmus kora
XI–XV. század	A virágzó feudalizmus kora
895	Honfoglalás
997–1038	I. István uralkodása
1222	Az aranybulla kiadása
1241	Tatárjárás
1301	Az Árpád-ház kihalása
1308–1342	Károly Róbert uralkodása, a feudális rend újjászervezése
1456	A nándorfehérvári győzelem
1492	Amerika felfedezése
1514	Dózsa parasztháborúja
1526	A mohácsi csata
1541	Buda eleste. Az ország három részre szakadása
XVII. század	Rendi, függetlenségi harcok a Habsburgok ellen
1686	Buda visszafoglalása
1703–1711	Rákóczi szabadságharca

Topográfia

Tájékozódás a Földközi-tenger medencéje környékén. Athén, Spárta, Itália, Róma.

Urál-hegység, Volga, Káma, Levédia, Etelköz, Kárpát-medence, Balkán, Bizánc, Cegléd, Temesvár, Muhi, Buda, Mohács, Nándorfehérvár, Erdély, Bécs.

Kőszeg, Drégely, Eger, Szigetvár.

Amerika, Afrika, Ázsia. Franciaország, Anglia.

Megtanítandó történelmi személynevek

Periklész, Spartacus, Augustus. Árpád, Géza, I. István, IV. Béla, Károly Róbert, I. (Nagy) Lajos, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, Dózsa György, II. Lajos, Dobó István, Szondi György, Zrínyi Miklós, Bocskai István, Bethlen Gábor, Esze Tamás, (Vak) Bottyán János, II. Rákóczi Ferenc.

Fogalmak

Gazdasági fogalmak: gyűjtögetés, halászat, vadászat, földművelés, állattenyésztés, termelőeszközök, termelőerők, termelőmód, kézművesség, céhes ipar, árutermelés, pénz, pénzgazdálkodás, kereskedelem, gyarmatok, piac, világpiaç, majorsági birtok, eredeti tőkefelhalmozás, manufaktúra, tőkés gazdálkodás.

Társadalmi fogalmak: ősközösség, tulajdon, vagyon, közös tulajdon, magántulajdon, kizsákmányolás, termelési viszonyok, osztály, osztálytársadalom, osztályharc, rabszolga, rabszolgatartó, demokrácia, antik proletariátus, gladiátor, társadalmi réteg, osztályellentét, zsellér, jobbágy, hűbéres, nemes, feudalizmus, polgár, tőkés, munkás.

Politikai fogalmak: állam, törvény, feudális anarchia, hűbéri láncolat, rend, rendi monarchia, rendi országgyűlés, vármegye, ispán, nádor, ősiség, központosított monarchia, abszolút monarchia, alkotmányos monarchia.

Kulturális és ideológiai fogalmak: vallás, többistenhit, egyistenhit, kereszténység, egyház, protestáns, humanizmus, reneszánsz.

Összefüggések

A tanulók a korábbi tanulmányaik során elért szintnél mélyebben *érték meg, tudják* és a lehetőségekhez mérten legyenek képesek *alkalmazni* a következőket:

A munka az emberi létezés első és legdöntőbb feltétele. A munka emelte ki az embert a többi élőlény közül, s a közösen végzett munka alakította ki a beszédet és a gondolkodást.

A fejlődés az ellentétek egysége és harca. A társadalom mozgásában vannak előremutató és visszahúzó erők, van előrehaladás, megtorpanás, visszaesés, de nagyobb távlatokban a társadalmi mozgás iránya mindig progresszív. A társadalmi fejlődést az ember kibontakozásának oldaláról kell vizsgálni. A társadalmi haladásban a termelőerők fejlődésének döntő szerepe van; színvonal a fokmérője az ember hatalmának a természet felett.

Az ősközösség és valamennyi osztálytársadalom az emberiség előtörténete. Az ősközösségi társadalomban a kezdetleges termelés és az egymásra utaltság határozza meg az emberek kapcsolatát. A gazdasági és társadalmi egyenlőség a termelőerők viszonylagos fejletlenségén alapult. Az emberi alkotómunka első maradandó értékei – a fazekasság, a szövés-fonás, a fémfeldolgozás, az eposzköltészet stb. – az ősközösségekben keletkeztek. Az ősközösség a bölcsője az ember hiedelemvilágának is. Az ősközösség természeti vallását meg kell különböztetni az osztálytársadalmak tételes vallásaitól. Ezekben a vallás – kulturális érdemei ellenére – a kizsákmányolást védelmezte.

A gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődés között szoros kapcsolat van, s a meghatározó szerep a gazdaságé. A termelőerők fejlődése, a terméktöbblet kialakulása eredményezte a magántulajdon létrejöttét; megjelenése ellentétes érdekű osztályok kialakulásához, majd az állam létrejöttéhez vezetett.

Az állam az osztálytársadalmakban a gazdaságilag uralkodó osztály politikai szervezetévé vált. Az osztálytársadalom és az állam kialakulása fejlődést jelentett.

A felesleg megjelenése a munkatevékenység különböző fajtáinak különválásához vezetett.

A magántulajdonra épülő társadalmi viszonyok antagonistikus ellentmondásokat hoztak létre.

A kizsákmányolás első alapformája – a rabszolgatartó társadalomban – a nyílt erőszakon alapszik, a feudalizmusban pedig a legfontosabb termelőeszköznek: a földnek földesúri tulajdonán.

Minden társadalom megteremti a maga ideológiáját, s egyben élvezi annak támogatását. Az alap- és a felépítmény egymásra hatása kölcsönös.

A bomló nyugatrómai társadalomban kezdődött meg az új, a magasabb rendű társadalmi rendszer, a feudalizmus kialakulása, amelynek megerősödését elősegítette a rabszolgarendszerben született, majd egyházzá szerveződött kereszténység.

A feudalizmus bomlása és a polgári fejlődés kibontakozása Itáliából indult. Ott jött létre a hazánk életére is kiható reneszánsz műveltség és humanista világnézet.

Magyarországon a bomló törzsi-nemzetségi társadalom közvetlenül feudálissá fejlődött. A magyar gazdasági-társadalmi fejlődés az európai, tágabb értelemben az egyetemes fejlődés szerves része volt.

A feudalizmus érett szakaszában Magyarországon is kialakult az áruterelés és a pénzgazdálkodás.

Az eredeti tőkefelhalmozás a feudalizmus bomlásának, egyben a kapitalizmus kialakulásának történeti folyamata, amelyben létrejön a majdani kapitalizmus két antagonisztikus osztálya, a burzsoázia és a proletariátus.

A magyar központosítási törekvéseket a külső támadások is indokolták.

Amíg a nyugati országok a török veszedelemtől távol, zavartalanul fejlődhettek, addig a történelmi Magyarország (magyar, horvát, szlovák stb.) lakossága pótolhatatlan áldozatokat hozott a török hódítás elleni harcban.

A Habsburgok abszolutista törekvései együttműködést kívántak, és ideiglenes szövetséget eredményeztek Magyarországon egyes társadalmi csoportok között.

Az évi órakeret felosztása

Új anyag feldolgozására:

Az ősközösségi és rabszolगतartó társadalom	kb. 4 óra
A feudális társadalom kialakulása és fejlődése	kb. 3 óra
A feudalizmus kora Magyarországon, 896–1526	kb. 7 óra
A feudalizmus bomlása és a tőkés gazdálkodás kialakulása	kb. 3 óra
Magyarország a késői feudalizmus korában	kb. 4 óra
Évközi, év végi ismétlésre, összefoglalásra és a kiegészítő anyag feldolgozására	kb. 9 óra
Egyéb munkára (pl. múzeumlátogatásra)	kb. 3 óra
Összesen:	<u>33 óra</u>

II. osztály

(Heti 1, évi 33 óra)

TANANYAG

Törzsanyag

Kiegészítő anyag

A kapitalista termelési mód győzelme (1789–1848)

A) A polgári forradalmak. A kapitalista rendszer győzelme.

A nagy francia forradalom előzményei.

A forradalom eszményei.

A francia forradalom győzelme.

A felvilágosodás

Az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata.

Forradalmi háborúk, napóleoni háborúk.

A szentszövetségi reakció (1815–1848). A polgári forradalmak átütő sikerei.

Szemelvények a francia forradalom nagy alakjainak írásaiból. Napoleon egyénisége.

A reakció erejének megtörése.

B) Az ipari forradalom és következményei

Forradalmi változások az iparban és a közlekedésben.

Az ipari forradalom következményei.

A korszak nagy találmányai.

Szemelvények Engels A munkásosztály helyzete Angliában c. könyvéből.

C) A tudományos szocializmus kialakulása

A marxizmus előzményei, kialakulása.

A marxizmus három alkotórésze.

Szemelvények az utópisták műveiből. Fejezetek a Kommunista Kiáltványból.

Szemelvények Marx és Engels a dialektikus és történelmi materializmusról szóló írásaiból.

A feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet Magyarországon (1811–1867)

A) Magyarország 1711–1790 között

Gazdasági fejlődésünk, társadalmi viszonyaink.

Magyarország helyzete a Habsburg-birodalomban.

A birtokviszonyok.

Kormány- és államhatalmi szervek.

B) Magyarország 1790–1848 között

A kapitalista fejlődés jelei gazdasági és társadalmi életünkben.

Reformtörekvések.

Magyarország népesedése és nemzetiségi összetétele.

A magyar jakobinusok.

C) Magyarország 1848–1867 között

A márciusi forradalom és eredményei.

A magyar szabadságharc 1848/49.

Abszolutizmus és kiegyezés.

A szabadversenyes kapitalizmus virágkora és az imperializmus (1849–1914)

Újabb nemzeti államok alakulása Közép-Európában és a Balkánon.

Európán kívüli világ a XIX. század második felében. A kapitalista gazdasági élet átalakulása a XIX. század végén. Az imperializmus.

A nemzetközi munkásmozgalom a XIX. század végéig. A munkásmozgalom forradalmi szárnyának kialakulása Oroszországban; Lenin fellépése.

A kapitalizmus kibontakozása és az imperializmus létrejötte Magyarországon (1867–1914)

Magyarország a dualizmus korában.

Gazdasági fejlődés – társadalmi átalakulás.

A magyarországi munkásmozgalom a dualizmus korában.

A dualizmus kulturális hagyatéka.

A független és felelős magyar minisztérium.

Célok és törekvések a szabadságharc vezető rétegeiben.

A Habsburgok célja.

Európa és a többi kontinens.

Részlet az erfurti programból.

Szemelvények Leninről.

A véres vasámap.

A dualizmus ellentmondásai.

Iparunk és mezőgazdaságunk szerkezete.

A munkásosztály összetétele. Kapcsolatok a nemzetközi munkásmozgalommal.

A kulturális fejlődés.

Követelmények

Kronológia

1789–1794	A nagy francia forradalom
1815	Napóleon bukása
1818–1883	Marx Károly élete
1820–1895	Engels Frigyes élete
1825–1848	A reformkor
1848	A Kommunista Kiáltvány megjelenése Polgári forradalmak Európában
1848. március 15.	A pesti forradalom
1848. szeptember 29.	A pákozdi győzelem
1849. április 14.	A Függetlenségi Nyilatkozat
1849. augusztus	A világosi fegyverletétel
1867	A kiegyezés
1864–1876	Az I. Internacionálé
1871	Az egységes Németország és az egységes Olaszország létrejötte
1871	A párizsi kommün
1889	A II. Internacionálé megalakulása
1870–1924	Lenin élete
1890	A Magyarországi Szociáldemokrata Párt megalakulása
1905	A polgári demokratikus forradalom Oroszországban
1912. május 12.	A „vérvörös csütörtök”

Topográfia

Párizs, Versailles, Waterloo, Rajna-vidék, London, Szibirszk, Moszkva, Berlin.

Pest, Pákozdi, Debrecen, Világos, Arad.

Megtanítandó történelmi személynevek

Cromwell, Robespierre, Danton, Napóleon, Watt, Stephenson, Fulton, Marx Károly, Engels Frigyes.

II. József, Martinovics Ignác, Széchenyi István, Kossuth Lajos, Petőfi Sándor, Táncsics Mihály, Batthyány Lajos, Görgey Artúr, Bem József, Deák Ferenc, I. Ferenc József, Garibaldi, Bismarck, Lenin, Frankel Leó, Farkas Károly, Engelmann Pál.

Fogalmak

Gazdasági fogalmak: ipari forradalom, vám, adó, értéktöbblet, profit, monopólium, tröszt, finánctóke, monopoltóke, tőke kivétel, a világ gazdasági felosztása, imperializmus (mint gazdasági fogalom).

Társadalmi fogalmak: harmadik rend, burzsoázia, proletariátus, dzsenti, finánctóke, agrárproletár, munkásarisztokrácia.

Politikai fogalmak: parlament, köztársaság, párt, forradalom, ellenforradalom, polgári forradalom, felvilágosult abszolutizmus, reformkor, nemzeti függetlenség, polgári átalakulás, népképviselői országgyűlés, kiegyezés, polgári demokratikus forradalom.

Kulturális és ideológiai fogalmak: reformáció, ellenreformáció, ideológia, világnézet, nacionalizmus, liberalizmus utópista szocializmus, tudományos szocializmus, marxizmus, anarchizmus, demokratikus centralizmus, revizionizmus, centrizmus, narodnyikok, mensevikek, bolsevikek, klasszicizmus, romanticizmus, kritikai realizmus.

Összefüggések

A tanulók a korábbi tanulmányaik során elért szintnél jobban értsék meg és tudják, amellet legyenek képesek – a jellegtől és a lehetőségektől függően – alkalmazni a következőket:

Az osztályharc legmagasabb formája a társadalmi forradalom.

A termelőeszközök tőkés tulajdona, illetve a bérmunka az új termelési viszonyok meghatározója. A kizsákmányolás új formája, amely az értéktöbblet kisajátításában jelentkezik.

A tőkés kizsákmányolás ellen a munkások először ösztönösen lépnek fel, s megkezdik a harcot érdekeik védelméért.

Marx és Engels megalkotta a dialektikus és történelmi materializmust, feltárta a kapitalista társadalom gazdasági alaptörvényét: az értéktöbblettörvényt. Ennek alapján megteremtette a proletariátus kizsákmányolás alóli felszabadításának s a tőkés társadalom megdöntésének tudományos és forradalmi tanítását, az osztályharc elméletét.

A Kommunista Kiáltványban megfogalmazott elvek és célok helyességét az I. Internacionálé, valamint a párizsi kommün küzdelmeinek gyakorlati tapasztalatai igazolták.

A marxizmus segítségével meg lehet ragadni a történelmi-társadalmi folyamatok lényegét, kifejezni az előrehaladás követelményeit és küzdeni érvényre juttatásukért.

A magyar társadalomban a polgári átalakulásért és a nemzeti függetlenségért folytatott harc szükségszerűen összefonódott; a feudális viszonyok, a polgárság gyengesége következtében a küzdelem a köznemesség politikai vezetésével folyt.

Széchenyi István a reformkor egyik legnagyobb alakjává vált. Felismerte kora társadalmának ellentmondásait, munkásságával példát is tudott mutatni azok megoldására. Ezek az ellentmondások reformok útján nem voltak megoldhatók. Kossuth – politikájában – eljutott a jobbágyság és a nemesség érdekegyesítésének eszméjéhez, valamint a nemzeti függetlenség követeléséhez.

A polgári átalakulásért és a nemzeti függetlenségért folyó harc elkerülhetetlenül forradalomhoz vezetett.

A forradalom fejlődésében jelentős szerepet játszottak a néptömegek, köztük a különböző nemzetiségek, szomszédos népek.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc leverésének legfőbb oka a külső katonai intervenció túlereje volt.

Az 1848–49-es forradalomban elért alapvető eredményeket a szabadság-harc leverése sem tudta semmissé tenni.

A kiegyezés – mint a befejezetlen forradalom felülről való lezárása – kétoldalú kompromisszum eredménye volt, amelyet a magyar uralkodó osztály és az osztrák burzsoázia kötött egymással.

A tőkés versenyben megnyilvánuló konkurenciaharc, a túltermelési válságok meggyorsították a tőke koncentrációját és centralizációját, amelynek eredményeként a kapitalizmus szabadversenyos szakaszából átlépett a monopóliumok uralmába: az imperializmusba.

Marx és Engels munkáját Lenin folytatta: fellépésével megindult a küzdelem a szocialista forradalom előkészítéséért.

A tőkés-földbirtokos államszervezet kiépítése, a gazdaság kapitalista átalakulása, a hazai munkásmozgalom kibontakozása, a nemzeti kérdés kiéleződése között okozati összefüggések vannak. A kapitalizmus magyarországi kibontakozása létrehozta a nagyipari proletariátust.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt megalakulása a magyar proletariátus önálló politikai erővé válását jelentette. Az MSZDP programjával és tevékenységével jelentős eredményeket ért el a munkásosztály szervezésében, nevelésében, valamint a szocializmus eszméinek terjesztésében.

A mezőgazdaság porosz utas fejlődése jelentős paraszti tömegek elnyomódásához s százezrek kivándorlásához vezetett.

A magyar monopolkapitalizmus kialakulását az Osztrák–Magyar Monarchián belüli együttélés alapvetően befolyásolta.

Az osztrák és magyar uralkodó osztályok érdekellentéte végül is az érdekközösség felbonlásába s kapcsolatuk kiéleződésébe torkollott.

Az évi órakeret felosztása

Új anyag feldolgozására:

A polgári forradalmak. A kapitalista rendszer győzelme (1789–1848)	kb. 4 óra
Az ipari forradalom és következményei	kb. 2 óra
A tudományos szocializmus kialakulása	kb. 2 óra
Magyarország 1711–1790 között	kb. 2 óra
Magyarország 1790–1848 között	kb. 2 óra
Magyarország 1848–1867 között	kb. 3 óra
A szabadversenyos kapitalizmus virágkora és az imperializmus (1849–1914)	kb. 5 óra
A kapitalizmus kibontakozása és az imperializmus létrejötte Magyarországon (1867–1914)	kb. 4 óra
Évközi és év végi ismétlésre, összefoglalásra és a kiegészítő anyag feldolgozására	kb. 7 óra
Egyéb munkákra	kb. 2 óra
Összesen:	<u>33 óra</u>

III. osztály

(Heti 2, évi 66 óra)

TANANYAG

Törzsanyag

Kiegészítő anyag

A kapitalizmus általános válságának kezdete. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a forradalmi fellendülés korszaka

A) Az I. világháború

Az I. világháború. A nemzetközi munkásmozgalom az I. világháború idején.

A tőkés államok egyenlőtlen fejlődésének politikai következményei.

Az Osztrák–Magyar Monarchia a háborúban. A háború befejezése.

A Párizs környéki békerendszer

B) A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme és világtörténelmi jelentősége

Az 1917-es februári polgári demokratikus forradalom Oroszországban.

Harc az intervenció és ellenforradalmi erők ellen.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme és világtörténelmi jelentősége.

*C) A polgári demokratikus forradalom Magyarországon.
A Magyar Tanácsköztársaság*

A polgári demokratikus forradalom Magyarországon. A Magyar Tanácsköztársaság államhatalma, gazdasági, szociális, kulturális életét szabályozó törvényei. A Magyar Tanácsköztársaság honvédő harcai, megdöntése, a vereség okai.

A szocializmus építése a Szovjetunióban. A kapitalizmus általános válságának elmélyülése. A fasizmus és az ellene folytatott harc

A szocializmus építése.

A szocializmus felépítésének eredményei a Szovjetunióban.

A világgazdasági válság és gazdasági, társadalmi, politikai hatása.

A fasizmus uralomra jutása Németországban. A fasiszta diktatúra kiépítése.

A nemzetközi munkásmozgalom harca a fasizmus ellen. Népi demokratikus forradalom Spanyolországban.

Az ellenforradalmi korszak Magyarországon. A munkásosztály helyzete és harca az ellenforradalmi korszakban

Az ellenforradalom hatalomra jutása. Az ellenforradalom ideológiája és társadalmi bázisa.

Az ellenforradalmi rendszer megszilárdulása.

A munkásmozgalom a magyar ellenforradalmi rendszerben.

A világgazdasági válság magyarországi hatása. Kísérlet a nyílt fasiszta diktatúra bevezetésére.

A magyar munkásság életviszonyai a Horthy-rendszerben.

A parasztság életkörülményei az ellenforradalmi rendszerben.

A népgazdaság helyreállítása Szovjet-Oroszországban. A NEP-korszak.

A személyi kultusz.

A kapitalizmus átmeneti stabilitációja.

Az olasz és japán fasizmus.

A fehérterror. A trianoni békeszerződés.

A kormány bel- és külpolitikai irányvonala.

A KMP a népfront megteremtéséért.

A munkanélküliség, lakásviszonyok, szociális és kulturális helyzet.

A II. világháború és Magyarország részvétele a háborúban. Hazánk felszabadítása

A II. világháború előzményei, megindulása és első szakasza.

A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborúja.

Magyarország hadba lépése Jugoszlávia, majd a Szovjetunió ellen. A KMP harca a háború ellen.

Magyarország német megszállás alatt. Hazánk felszabadítása.

A II. világháború befejezése. Győzelem a fasizmus felett.

Háború Európán kívül.

A fasiszta előnyomulás.

A Kállay-kormány hintapolitikája.

A magyarországi ellenállás.

Antifasiszta ellenállás.

A két világrendszer kialakulása a II. világháború után. A szocialista világrendszer megszilárdulása

A szocialista világrendszer kialakulása.

Az imperialista tábor a II. világháború utáni években.

A hidegháborús politika és az imperialista katonai szövetségek létrejötte.

A gyarmati rendszer felbomlása.

A szocialista világrendszer fejlődése. A szocialista tábor az SZKP XX. kongresszusa után.

A népi demokráciák fejlődése.

A felszabadult gyarmati népek és országok fejlődése.

Részletek az SZKP XX. kongresszusának az anyagából.

A tudományos-technikai forradalom jelentősége a kommunizmus építése szempontjából.

Az ENSZ és más nemzetközi szervezetek.

A két világrendszer békés egymás mellett élésének és együttműködésének politikája.

A békés nemzetközi együttműködés kialakításának állomásai és eredményei (aktuális politikai anyagon bemutatva; pl. a helsinki meg egyezés).

A magyar népi demokrácia kialakulása és megszilárdulása. A szocializmus alapjainak lerakása hazánkban

A demokratikus átalakulás kezdete hazánkban.

A magyar népi demokrácia megszilárdulása.

A két munkáspárt egyesülése: az MDP megalakulása és programja. A második proletárdiktatúra létrejötte.

A szocializmus építésének első eredményei.

Az 1956-os ellenforradalom. Harc a jobb- és baloldali elhajlás ellen.

A mezőgazdaság szocialista át szervezése.

A szocialista társadalmi viszonyok létrejötte. A Magyar Népköztársaság alkotmánya.

A Magyar Népköztársaság társadalmi és államrendje

A Magyar Szocialista Munkáspárt a szocialista átalakulás irányítója.

A szocialista állam tervező- és gazdaságirányító munkája.

A szocialista termelési viszonyok továbbfejlődése. A szocializmus teljes felépítésének programja.

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programja.

A tanulók lakóhelye szerinti helytörténeti anyagok felhasználásával.

Szocialista nagyiparunk megalapozása. Nagy létesítmények.

A termelési struktúra átalakulása, a szocialista termelési viszonyok győzelme.

Napjaink társadalmi struktúrájának elemzése.

A pártkongresszusok jelentőségének bemutatása (néhány kongresszusi anyag alapján).

A népgazdasági tervek.

A lakóhely fontosabb üzemének termelési eredményei.

A tömegszervezetek és szerepük a szocialista társadalomban. A szocialista demokrácia. A társadalom és az ifjúság.

Az ifjúsági törvény. A KISZ IX. kongresszusa az ifjúság feladatairól a fejlett szocializmus építésében.

A szocialista nemzetközi munkamegosztás. A KGST.

A szocialista országok katonai együttműködése. A Varsói Szerződés.

A kommunizmus útján

Jövünk a kommunizmus.

A kommunista ember fő vonásai.

A szocialista kultúra. A művelődés szerepe a szocializmus építésében.

Szemelvények az ifjúsági törvényből.

A katonai erőviszonyok alakulása.

A szocialista fejlődés törvényszerűségei.

Követelmények

Kronológia

1914–1918	Az I. világháború
1917. február	A polgári demokratikus forradalom győzelme Oroszországban
1917. november 7. (október 25.)	A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme
1918. október 31.	A polgári demokratikus forradalom győzelme Magyarországon
1918. november 24.	A KMP megalakulása
1919. március 21– augusztus 1.	A Magyar Tanácsköztársaság
1919–1945	Az ellenforradalmi rendszer uralma Magyarországon
1922	A Szovjetunió megalakulása
1929–1933	A nagy világgazdasági válság
1930. szeptember 1.	Tömegtüntetés Budapesten
1933	A fasizmus uralomra jutása Németországban
1935	A Komintern VII. Kongresszusa

1936	A Szovjetunió alkotmányának megjelenése
1939–1945	A II. világháború
1941. június 22.	Német támadás a Szovjetunió ellen
1941. június	Magyarország hadat üzen a Szovjetunióknak
1943. február	A sztálingrádi győzelem
1944. december	A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Az Ideiglenes Kormány megalakulása
1945. április 4.	Magyarország felszabadulása
1945. május 9.	A hitleri Németország kapitulációja
1945. szeptember	Japán kapitulációja. A II. világháború befejezése
1945	Az ENSZ megalakulása
1945. március	A földreformrendelet kiadása
1947–48.	Államosítások. A fordulat éve
1948. június	A két munkáspárt egyesülése. Az MDP megalakulása
1949. augusztus 20.	Az alkotmány kiadása
1949	A KGST megalakulása
1949	A NATO megalakulása
1955	A Varsói Szerződés létrejötte
1956	Az SZKP XX. kongresszusa
1956	Az MSZMP megalakulása
1961	Az űrhajózás kezdete
1975	Az Európai Biztonsági Konferencia záróokmányának aláírása
1975	Az MSZMP XI. kongresszusa

Topográfia

A központi hatalmak és az antant vezető államainak ismerete. Pétervár, Moszkva, Eperjes, Szolnok.

Szovjetunió, Spanyolország, Csehszlovákia. A főbb hadiesemények színtere Európában, Sztálingrád (Volgográd), Kurszk, Berlin, USA, Varsó, Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, Vietnami Demokratikus Köztársaság, Kínai Népköztársaság, az európai népi demokratikus köztársaságok ismerete.

Megtanítandó történelmi személynevek

Károlyi Mihály, Kun Béla, Szamuely Tibor, Korvin Ottó, Stromfeld Aurél, Sallai Imre, Fürst Sándor, Rózsa Ferenc, Schönherz Zoltán, Ságvári Endre, Rajk László, Rákosi Mátyás, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Kádár János, Losonczy Pál.

Horthy Miklós, Bethlen István, Gömbös Gyula, Teleki Pál, Szálasi Ferenc.

Sztálin, Dimitrov, Tito, Hruscsov, Brezsnyev, Churchill, Roosevelt, De Gaule, Hitler.

Fogalmak

Gazdasági fogalmak: gazdasági válság, tőkés gazdasági integráció, szocialista gazdasági integráció, nemzetközi szocialista munkamegosztás, atomenergia, automatizálás.

Társadalmi fogalmak: termelőeszközök társadalmi tulajdona, állami tulajdon, szövetkezeti tulajdon, személyi tulajdon, szocialista termelési mód, szocialista munkásosztály és parasztság, szocialista nemzet, tömegszervezet, társadalmi közösségek.

Politikai fogalmak: igazságos és igazságtalan háború, forradalmi helyzet, proletárforradalom, permanens forradalom, proletárdiktatúra, általános válság, polgári demokrácia, fasizmus, népfrontpolitika, agresszió, állami monopolkapitalizmus, fehérterror, reakció, sovinizmus, antiszemitizmus, népi demokratikus forradalom, ellenállási mozgalom, nemzeti felszabadító mozgalom, békés egymás mellett élés, hidegháborús politika, neokolonializmus, fellazítási politika, dogmatizmus, személyi kultusz, szocialista demokrácia, a szocializmus alapjainak lerakása, a szocializmus teljes felépítése.

Kulturális és ideológiai fogalmak: szegeci gondolat, irredentizmus (politikai fogalomként is), burzsoá kultúra, kozmopolitizmus, dekadencia, szocialista kultúra, népi kultúra, kulturális forradalom.

Összefüggések

A tanulók *értsék meg, tudják* és – a jellegtől és a lehetőségektől függően – *legyenek képesek alkalmazni* a következőket:

A kapitalizmus egyenlőtlen fejlődése, az imperializmus létrejötte s az ebből következő nagyhatalmi ellentétek kiéleződése vezetett az I. világháborúhoz.

Az I. világháborút követő Párizs környéki békek imperialista békeszerződések voltak.

Az imperialista háború forradalmi, felszabadító háborúvá átalakításának és a kapitalizmus megdöntésének stratégiáját Lenin dolgozta ki.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme igazolta, hogy egy országban is lehetséges a szocialista forradalom maradandó győzelme.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme új korszakot nyitott az emberiség történetében.

A polgári demokratikus forradalom Magyarországon kísérlet volt a magyar társadalom ellentmondásainak feloldására, a megoldás szükségszerűen a proletariátusra hárult.

A Magyar Tanácsköztársaság honvédő harcai jelentős imperialista erőket kötöttek le, s így segítséget nyújtottak Szovjet-Oroszországnak is.

A szovjethatalom megvédésének alapvető feltétele volt a mielőbbi béke megteremtése.

A szocializmus építésének folyamatában első lépés a gazdasági alap megteremtése: a szocialista iparosítás, a mezőgazdaság kollektivizálása.

A tőkés stabilizáció csak átmeneti lehetett.

Az 1929–1933-as világgazdasági válság kiélezte az imperializmus ellentmondásait. A kapitalizmus megmentése érdekében a burzsoázia csak gazdasági és szociális reformok végrehajtásával, illetve nyílt fasiszta diktatúra megteremtésével talált kivezető utat.

A munkásosztály akcióegysége és a faszizmussal szemben álló valamennyi társadalmi osztály és réteg szövetsége jelentős politikai erővé vált a faszizmus elleni harcban.

A hitleri Németország a világ területi újrafelosztására és a Szovjetunió megsemmisítésére tört.

A fasiszta agresszió kibontakozása kiélezte az imperialista hatalmak egymás közötti ellentéteit, egyaránt veszélyeztette a nyugati polgári demokráciákat és a Szovjetuniót, s ez szükségszerűen vezetett a faszizmus elleni szövetséghez.

A német faszizmus a szövetséges hatalmak, mindenekelőtt a Szovjetunió fegyveres csapásai következtében omlott össze.

A faszizmus felett aratott győzelem világtörténelmi jelentőségű, mert a faszizmus a legszörnyűbb pusztulást és szenvedést jelentette az emberiség számára.

A Magyar Tanácsköztársaság leverése után ellenforradalmi rendszer jött létre.

A magyar munkásosztály és a KMP is felvette a harcot a rendszer ideológiája és politikája ellen.

Az 1929–33-as világgazdasági válság elmélyítette és kiélezte a gazdasági-társadalmi-politikai ellentéteket, s így a KMP befolyása jelentősen megnőtt a magyar munkásosztály valamennyi rétegében.

A magyar uralkodó osztály egyes csoportjai sikertelen kísérletet tettek a totális fasizmus bevezetésére.

Az ellenforradalmi rendszer politikájának következményeként Magyarország belépett a II. világháborúba.

A fasizmus az egész emberiség számára veszélyt jelentett, ezért a világ népei összefogtak, és leverték. A fasizmus elleni harcban világszerte megerősödtek a baloldali erők.

A Szovjetunió által felszabadított országokban lehetőség nyílt a baloldali pártok vezetésével a társadalmi fejlődésre, a demokratikus átalakulásra, majd a proletárdiktatúra megteremtésére, amely lehetővé tette a szocialista társadalom építésének megkezdését.

A kapitalizmus háború utáni általános válságának elmélyülését mutatta a nyugati tőkés hatalmak hidegháborús politikája, a gyarmati rendszer szét hullása és a neokolonializmus megjelenése.

Az 1950-es évekre kialakult szocialista világrendszer döntő hatást gyakorolt és gyakorol a világpolitika alakulására.

Szükségszerű volt a KGST és a Varsói Szerződés létrehozása.

A Szovjetunió vezette szocialista országok politikája megteremtette a népek közötti sokoldalú kapcsolatokat kiépítésének lehetőségét.

A háború utolsó szakaszában a demokratikus erők ellenállása megnövekedett. Az ellenforradalmi rendszert a Vörös Hadsereg végleg szétverte.

A magyar népi demokrácia fejlődésében szorosan összekapcsolódtak a polgári demokratikus forradalom és a szocialista forradalom feladatai.

Az 1950-es években a szocializmus építését gazdasági és politikai hibák zavarták meg.

Az 1956-os ellenforradalmat a külső és belső reakciós erők együttesen robbantották ki.

Az ellenforradalom leverése után a magyar munkásosztály az MSZMP vezetésével helyreállította a szocialista politika lenini normáit, biztosította az ország gazdasági, társadalmi és politikai fejlődését, a szocialista építőmunkát.

A Magyar Népköztársaság politikai, államhatalmi és társadalmi szervezeteinek és intézményeinek tevékenységében a szocialista demokrácia jut

kifejezésre. Ez a demokratizmus a munkásság, a parasztság és az értelmiség összeforrásán alapszik.

A társadalom vezető ereje a munkásosztály és forradalmi pártja, az MSZMP.

A munkásosztály és a parasztság szövetsége a szocialista nemzeti egység alapja. A munkásosztályhoz tartozás társadalmi elkötelezettséget jelent.

Jelenünk és jövőnk érdekében ápolni, erősíteni tartozunk a népek közötti barátság, a szocialista országok iránti testvériség eszméjét.

Az ember társadalmi lény, alkotója a történelemnek, a világ civilizációjának és kultúrájának, így önmagának is; alternatívák állnak előtte, fejlett, dialektikus gondolkodóképesség kell a helyes választáshoz és cselekvéshez.

Az emberi társadalom kialakulásának, fennmaradásának és magasabb szintre emelkedésének döntő feltétele a munka; ezért a dolgozó, alkotó ember – végezze kötelességét az élet bármelyik területén – minden tiszteletet és elismerést megérdemel.

Az egyén különféle társadalmi közösségekben él. Jogai és kötelezettségei vannak. A közösségeken belüli kötelezettségek kölcsönösek. Ezek képezik az együttélés szabályait. Az együttélés normája nemcsak a családban, a baráti körben, a munkahelyen van meg, hanem szabályozza az egész ország népének életét. Ennek kerete és szervezője a szocialista állam. Államunk választott szervekből és végrehajtó apparátusból áll. A fejlődés irányát a Magyar Szocialista Munkáspárt határozza meg. A törvényeket a legmagasabb államhatalmi szerv, az Országgyűlés hozza.

Az emberek ügyes-bajos dolgaikkal a helyi párt- és tanácsi szervekhez fordulhatnak. A választott államhatalmi szervek döntéseit a hivatali apparátus hajtja végre.

A tömegszervezeteken keresztül mindenkinek van beleszólása az ország gazdasági, politikai, társadalmi, szociális és kulturális ügyeibe. A demokrácia alapja, hogy mindenki éljen ezzel a lehetőségével és jogával.

Az évi órakeret felosztása

Új anyag feldolgozására:

A kapitalizmus általános válságának kezdete. A NOSZF és a forradalmi fellendülés korszaka	kb. 7 óra
A szocializmus építése a Szovjetunióban. A kapitalizmus általános válságának elmélyülése. A fasizmus és az ellene folytatott harc	kb. 5 óra
Az ellenforradalmi korszak Magyarországon. A munkásosztály helyzete és harca az ellenforradalmi korszakban	kb. 6 óra
A II. világháború és Magyarország részvétele. Hazánk felszabadítása	kb. 5 óra
A két világrendszer kialakulása a II. világháború után. A szocialista világrendszer megszilárdítása	kb. 5 óra
A magyar népi demokrácia kialakulása és megszilárdulása.	
A szocializmus alapjainak lerakása hazánkban	kb. 6 óra
A Magyar Népköztársaság társadalmi és államrendje	kb. 8 óra
A kommunizmus útján	kb. 2 óra
Évközi, év végi ismételésre, összefoglalásra és a kiegészítő anyag feldolgozására	kb. 16 óra
Egyéb munkákra (pl. szakmatörténetre)	kb. 6 óra
Összesen:	66 óra

Órafelosztás a kétéves szakmákhoz

I. osztály a tanterv szerint!

A II. és III. osztály tantervi anyagát együtt az alábbiak szerint kell elvégezni:

Új anyag feldolgozására:

A polgári forradalmak. A kapitalista rendszer győzelme (1789–1848)	kb. 4 óra
Az ipari forradalom és következményei	kb. 2 óra
A tudományos szocializmus kialakulása	kb. 2 óra
Magyarország 1711–1790 között	kb. 2 óra
Magyarország 1790–1848 között	kb. 2 óra

Magyarország 1848–1867 között	kb.	3 óra
A szabadversenyek kapitalizmus virágkora és az imperializmus (1849–1914)	kb.	5 óra
A kapitalizmus kibontakozása és az imperializmus létrejötte Magyarországon (1867–1914)	kb.	4 óra
A kapitalizmus általános válságának kezdete. A NOSZF és a forradalmi fellendülés korszaka	kb.	7 óra
A szocializmus építése a Szovjetunióban. A kapitalizmus általános válságának elmélyülése. A fasiszmus és az ellene folytatott harc	kb.	5 óra
Az ellenforradalmi korszak Magyarországon. A munkásosztály helyzete és harca az ellenforradalmi korszakban	kb.	6 óra
A II. világháború és Magyarország részvétele. Hazánk felszabadítása	kb.	5 óra
A két világrendszer kialakulása a II. világháború után. A szocialista világrendszer megszilárdítása	kb.	5 óra
A magyar népi demokrácia kialakulása és megszilárdulása. A szocializmus alapjainak lerakása hazánkban	kb.	6 óra
A Magyar Népköztársaság társadalmi és államrendje	kb.	8 óra
A kommunizmus útján	kb.	2 óra
Évközi és év végi ismétlésre, összefoglalásra, témazáró dolgozatokra	kb.	25 óra
Egyéb munkákra, (pl. múzeumlátogatás, szakmatörténet stb.)	kb.	6 óra
		<hr/>
	Összesen:	99 óra

Módszerek

A tanítás módszereinek a történelemtanítás céljához és feladataihoz és az adott lehetőségekhez kell igazodniuk.

Feladataink megoldása megkívánja a tanári szabadság egységes értelmezését, kibontakoztatását és továbbfejlesztését. A szakmunkásképző intézetekben a magasabb követelmények csak differenciált oktató-nevelő munkával és fejlett módszertani kultúrával oldhatók meg. A szűk időkeret nem ad lehetőséget a történelmi fejlődés valamennyi nagy korszakának alapos, elemző

áttekintésére. Az ősközösség, a rabszolgaparancsot adó társadalom és a feudalizmus korszakát csak vázlatosan, a fejlődés fő vonásainak csomópontjait kiemelve tudjuk feldolgozni. Ez a tény jól átgondolt, változatos, a helyi adottságokhoz optimálisan alkalmazkodó, hatékony eljárásokat követel. A középfokú oktatás módszertani alapelveinek – szemléletesség, kormegelevenítés, tevékenykedtetés – érvényesítésekor nem feledkezhetünk meg arról, hogy a szakmunkásképző iskolai történelemtanítás egyik legsúlyosabb kérdése a tanulók gondolkodási készségének viszonylagossága. Igen fontos, hogy a színesen, érdeklődést keltő módon tárgyalt anyagból közvetlen szemlélethez kapcsolódóan kezdődjék az absztrahálás folyamata. A tanítás mindvégig őrizze meg az eleven szemléletet. Az ehhez adott helyen és az adott helyzetben legsikeresebben alkalmazható eszközöket, lehetőségeket az iskolában mindig a pedagógusoknak kell megkeresniük és fejleszteniük.

Ebben az iskolatípásban érthetően nagy teret, hangsúlyt kell adni a munkásmozgalmi hagyományoknak. Az általános iskolánál bővebben mutassuk be, hogyan válik a munkásosztály nemcsak saját osztályérdekeinek, hanem az egész társadalom fölemelkedéséért folyó harcnak irányítójává. Mutassuk meg, hogy küzdelmében hogyan kapcsolja össze az osztály érdekeit nemzeti és a szocialista nemzetköziség érdekeivel.

Aktív, tevékeny munkájukra építve fejlesszük tovább tanulási mechanizmusukat. Ebben a folyamatban munkaeszközként gyakran használjuk a tankönyveket, olvasókönyveket, az atlaszokat, a különböző ábrákat, rajzokat, applikációkat, feladatlapokat és más forrásokat. A falitérképek és atlaszok rendszeres használatával, illetőleg a jelenségek időbeli és térbeli áttekintésével, ilyen természetű feladatok adásával fokozzuk a térben és időben való tájékozódóképességüket. Tanítsuk meg őket a történelmi megismerésre. Ennek érdekében fejlesszük figyelmüket, elemző, szelektáló, rendszerező- és következtető-képességüket. A történelemórák funkciója az ismeretek nyújtása és rögzítése mellett megtanítani a tanulókat arra, hogy tudjanak érvelni, vitatkozni, más szóval: alkalmazni a jelenben is a múlt tanulságait.

Az iskolai történelemtanítás személyiségformáló, világnézeti, társadalompolitikai funkciója miatt meg kell nyernünk tanítványainkat a történelemmel való foglalkozás számára, s ki kell bennük alakítanunk a történelmi érdeklődést, a történelmi-társadalmi önművelés igényét.

Nagy gondot kell fordítani a történelemtanítás érdekességére és életközelségére. Ezt részben egyes korszakok komplex bemutatásával, másrészt a források, illetve ábrázolások indukciós bázisként való felhasználásával érjük el.

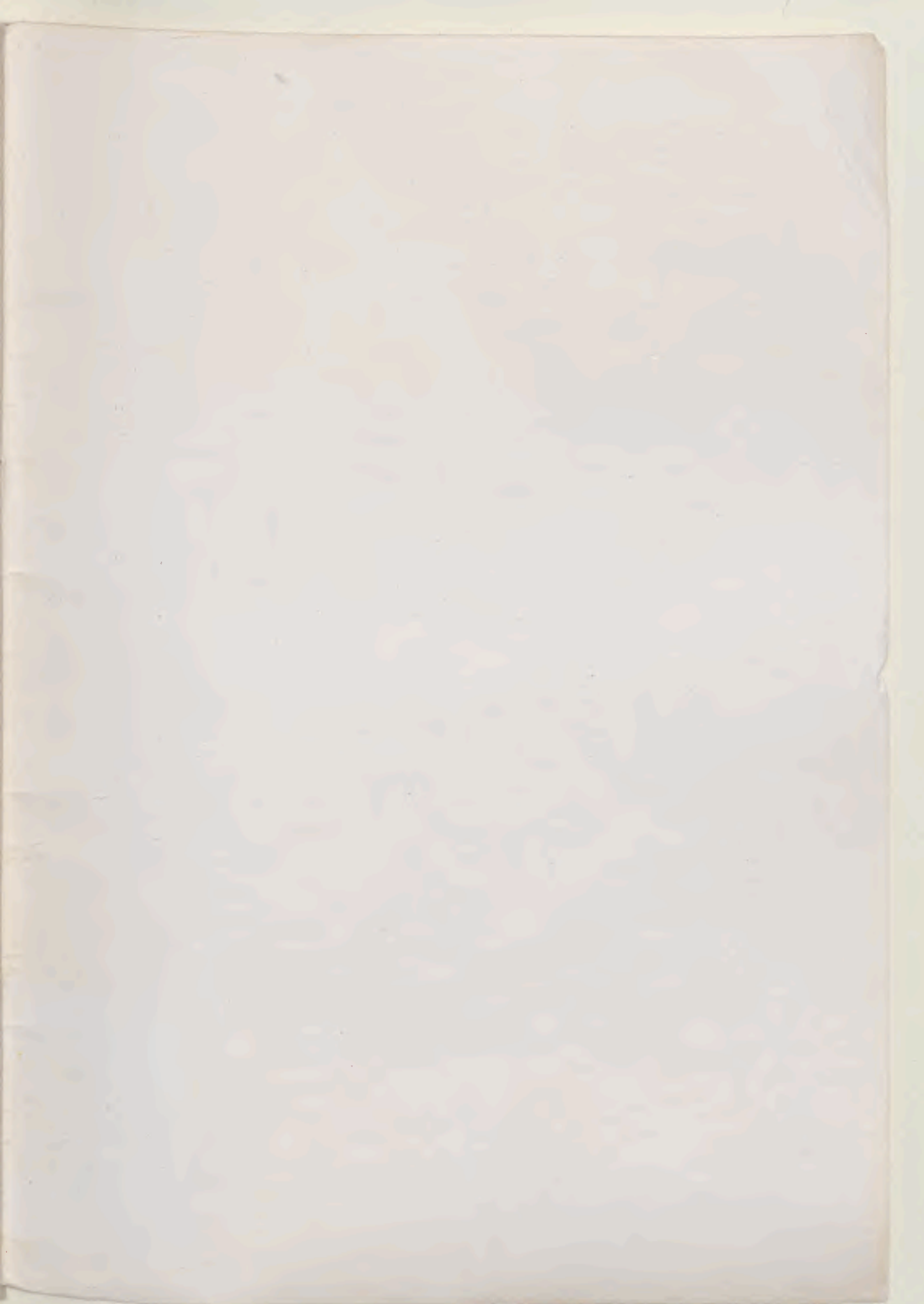
A 14–17 éves szakmunkásfiatalok számára vonzó a nagy történelmi egyéniség bemutatása. Igen fontos a kor dolgozó emberének mindennapi életét megeleveníteni, tanári elbeszéléssel, jól megválasztott szemelvényanyaggal vagy más módon, de mindenkor a tanulók tudatos és optimálisan önálló munkájára támaszkodva.

Az oktatási folyamatban minden módszer használható, ami eredményre vezet.

Fő törekvésünk, egyszerre hatni a tanulók értelmére, fantáziájára, érzelmeire és gondolkodására. Így lesznek képesek a történelmi igazság felismerésétől motivált cselekvésre, s így tudnak az élet mindennapi küzdelmeiben szocialista emberhez méltóan helytállni.

Eszközjegyzék

1. Történelmi falitérképek
2. Történelmi atlasz
Kultúr- és művelődéstörténeti atlasz
3. Történelmi olvasókönyvek
4. Oktatócsomag a középiskolai történelemtanításhoz
5. Az Iskolarádió rögzített történelmi forrásjellegű adásai
6. Diapozitív-sorozat az egyetemes és a magyar történelem tanításához a középiskolában
7. Összefüggéseket és folyamatokat ábrázoló fóliák
8. Történelmi oktatófilmek
9. Történelmi hanglemezek (Fáklyavivők sorozat, Történelmi indulók, Így láttuk Lenint, Szabadság 1944–45)
10. Makettek, modellek, kópiák.

84 061/B